

ob Dbl. zu Hoff Fark.
Ka 178^{a 40} od. end. ung. ? fol.
V. a. 13

Abb. juriv. f. IV. 71
~~29. 72.~~

2
de laudibus Pompeii

M. Tullij Ciceronis oratio pro Cn. Pompeio

Magno in duobus cause generibus constituta deliberatio scilicet et demonstratio: omnibusq; partibus orationis Rhetorice constans. In qua duo persuadere nititur. P. R. seu Quiritibus. Primum vt suscipiat bellum contra Mithridatem et Tigranem reges. Secundum vt Cn. Pompeius illi bello cum summo impio proficiat contra sententiam, Q. Catuli et, Q. Hortensij.

**M. Andreas Epistates Delitschensis
Ad Lectorem.**

Pompeij laudes hic clausit Tullius acer
Gloria romulidum bella gerenda iubet
Hic oculis subiectantur que gutture dulci
Martigenis primum suaserat arte potens
Nec ducis armigeri cetus hic munera desunt
Pompeij floret candida fama quibus.

Argumentum orationis Pompeiane.

3
C
Cicero creatus pretor Romanus duo psuadere nititur populo Romano seu Quiritibus apud quos nunc primū videt orandi locum atq; aditū habuisse: ut ipse testatur: cum reliquum anteactū tps vite consumpserit in priuatis causis et amicis defendendis. Sed modo in hac populi et totius reipublice causa intendit duo. Primū vt suscipiat bellum contra Mithridatem et Tigranem reges. Cum Mithridates hostis P. R. legatū Romanū excruciatū interfecerit et per totam Asiam mercatores et ciues Romanos interfici iusserit: qui Mithridates cum fuerit a L. Lucullo impatore Romano pulsus e regno sese contulit ad Tigranem regē et ipsius fauoribus nationumq; aliarū recuperauit regnū et exercitū L. Luculli ad vltimū crucidauit. Et exinde videant hī reges totam Asiam velle P. R. prouinciā occupare expulso iam Ariobarzane rege socio et amico P. R. sic summū afferūt reip. detrimentū. Suadet egregie Cicero vt regibus illis bellum accuratissime inferat. Scdm qd nitit psuadere est vt scz Cn. Pompeius illi bello cum summo imperio presiciat cōtra sententiā Q. Catuli. et Q. Hortensij qui negabant dari debere legatum L. Gabiniū Pompeio ipsum spetialiter postulanti. Qui Gabinius inuitis Catulo et Hortensio legem ante Gabiniā pmulgarat: qua lege Pompeius prefectus fuerat bello piratico vnde famosam illam victoriā reportaret. Contra horum sententias Cicero mirabiliter perorat magnū Pompeiū nō humanis sed diuinis laudibus extollendo et nomen suum a rebus quattuor: Impatori necessarijs cōmendando. Scientia videlicet rei militaris: virtute: auctoritate: felicitate quas res summas esse in Pompeio demonstrat et arguit etiam p Gabiniō vt detur Legat⁹ Pompeio et exquisitis rationib⁹ diuina pene ac celesti eloquētia contraria argumenta confutat.

AK

M. Tullij Ciceronis pro lege Manilia siue
de laudib⁹ Cn. Pompeij siue de Impatore deligēdo Oratio

Hancq̄ mihi semper frequens con

spectus vester multo iocundissimus : hic autem locus ad
agendū amplissimus ad dicendū ornatissimus est visus
Quirites : tamē hoc aditu laudis (qui semp̄ optimo cuiq̄
maxime patuit) non mea me voluntas sed vite mee rationes ab incunte etate
suscepte phibuerūt. Nam cum antea per etatem nondū huius authoritatē loci
contingere auderē : statuerēq̄ nihil huc nisi p̄fectum ingenio : elaboratū industria
afferri oportere. Omne meū tempus amicorū t̄pib⁹ transmittendū putavi. Ita
neq̄ hic locus vacuus vnq̄s ab ijs qui vestrā causam defenderēt : et meus labor
in priuatorū piculis caste integreq̄ versatus ex vestro iudicio fructū amplissimū
est cōsecutus. Nam cū p̄pter dilationē comicioꝝ ter p̄tor̄ prim⁹ centurij cūctis
renūciatus sum : facile intellexi Quirites : et quid de me iudicaretis : et quid alijs
prescriberetis. Nunc cum et authoritatis in me tantū sit : quantū vos honoribus
mandandū esse voluistis : et ad agendū facultatis tantū : quantū homini vigi-
lanti ex forensi vsu prope dicēdi quotidiana exercitatio potuit asserre : certe et si
quid etiam dicendo cōsequi possum : ijs ostendā potissimū : qui ei quoq̄ rei fru-
ctum suo iudicio tribuendū esse censuerūt. Atq̄ illud in primis mihi letandū iure
esse video : q̄ in hac insolita mihi ex hoc loco ratione dicendi causa talis oblata
est : in qua oratio nemini deesse potest. Dicendū est em̄ de Cn. Pompeij singulari
eximiaq̄ virtute. Huius autē orationis difficilior est exitū : q̄z principū inuenire.
Itaq̄ mihi non tam copia : q̄z modus in dicendo querendus est. Atq̄ ut inde
oratio mea p̄ficiscat̄ : vnde hec omnis causa ducit : bellum grave et periculosum
vestris vectigalib⁹ atq̄ socijs a duobus potentissimis regib⁹ inferē. Mithridate :
et Tigraue : quo:ū alter relictus : alter lacessitus occasionē sibi ad occupandam
Asiam oblatā esse arbitrat̄. Equitibus Romanis honestissimis viris asserunt̄
A ij

ex Asia quotidie littere: quorum magne res aguntur in vestris vectigalibus exercendis occupate: qui ad me pro necessitudine que mihi est cum illo ordine casum R. P. periculaque rerum suarum detulerunt Bythinie que nunc vestra provincia est: vicis erustos esse complures: regnum Ariobarzani: quod finitimum est vestris vectigalibus totum esse in hostium potestate. Lucullum magnis rebus gestis ab eo bello discedere. huic qui succurrerit: non satis esse paratum ad tantum bellum administrandum. Unum ab omnibus sociis et civibus ad id bellum imperatorem deposci atque expeti: eundem hunc unum ab hostibus metui propterea neminem. Causa que sit videtis: nunc quid agendum sit considerate. Primum mihi videtur de genere belli: deinde: de magnitudine: tum de imperatore deligendo esse dicendum. Genus est enim huiusmodi quod maxime vestros animos excitare atque inflammare debet. Tradita est et agitur salus sociorum atque amicorum pro qua multa maiores nostri magna et gravia bella gesserunt. Aguntur certissima. P. R. vectigalia et maxima quibus amissis et pacis ornamenta: et subsidia belli requiretis. Aguntur bona multorum civium: quibus est a vobis et ab imperatoribus Reip. consulendum et quoniam semper appetentes glorie propter ceteras gentes atque avidi laudis fuistis: delenda est vobis illa macula Mithridatico bello superiore suscepta que penitus iam insedit: atque inneteravit in P. R. nomine. quod is qui una die tota Asia tot in civitatibus uno nuncio atque una significatione litterarum cives Romanos necandos trucidandosque denotavit: non modo adhuc penam ullam suo dignam scelere suscepit: sed ab ullo tempore tertium iam annum et vicesimum regnat et ita regnat: ut se non ponto neque cappadocie latebris occultare velit: sed emergere e patrio regno atque in nostris vectigalibus: hoc est in Asia luce versari. Et enim adhuc ita nostri cum illo rege contenderunt imperatores: ut ab illo insignia victoriae non victoriam reportarent. Triumphavit. L. Sylla. Triumphavit Lucius Murena de Mithridate duo fortissimi viri et summi imperatores: sed ita triumpharunt: ut ille pulsus superatusque regnaret. Verum tamen illis imperatoribus laus est tribuenda quod egerunt: Venia danda quod reliquerunt: propterea quod ab eo bello Syllam in Italiam Reip. Murenam Sylla

renocavit. Mithridates autem omne reliquum tempus non ad oblivionē veteris
belli sed ad cōparationē noui cōtulit: qui postq̄ maximas edificasset omassetq̄
classes: exercitusq̄ permagnos quibuscūq̄ ex gentibus potuisset comparasset:
Bospheranis finitimis suis bellum inferre simulasset vsq̄ ad Hispaniā lega-
tos Electanis misit ad eos duces quibus cum tum bellum gerebamus: ut cum
duobus in locis diiunctissimis maximeq̄ diuersis vno consilio ab vnis hostiū
copijs bellum terra mariq̄ gereretur. Vos ancipiti contentione distracti de im-
perio dimicaretis: sed tum alterius partis piculum fertoriane atq̄ Hispaniēsis
que multo plus firmamenti ac roboris habebat. Cn. Pom. diuino cōsilio ac sin-
gulari virtute depulsum est: In altera parte ita res a. L. Lucullo summo viro
est administrata ut initia illa gestarum rerum magna atq̄ preclara nō felicitati
eius: sed virtuti. Hec autem extrema que nuper acciderūt: non culpe sed fortune
tribuēda esse videantur. Sed de Lucullo dicam alio loco: et ita dicam Quirites:
ut neq̄ vera laus ei detracta oratione nostra neq̄ falsa neq̄ ficta esse videatur.
Sed pro vestri imperij dignitate atq̄ gloria: quoniam is est exorsus orationis
mee: videte quem vobis animū suscipiendū putetis. Maiores nostri sepe merca-
toribus ac nauiculatoribus iniuriosius tractatis bella gesserunt. Vos tot ciuium
Ro. milibus vno nuncio atq̄ vno tempore necatis quo tandem animo esse de-
betis? legati q̄ erant appellati superbius Corinthum patres vestri totius grecie
lumen extinctum esse voluerunt. Vos eum regem inultum esse: patiemini qui le-
gatum Po. Ro. consularē vinculis ac verberibus atq̄ omni supplicio excruciatū
necavit? illi libertatem ciuium Romanoū imminutā non tulerunt. vos vitam
ereptam negligetis? Jus legationis verbo violatum illi persecuti sunt. Vos le-
gatum omni supplicio interfectum relinquetis? Videte ne ut illis pulcherrimū
fuit tantā vobis imperij glo:iam relinquere: sic vobis turpissimū sit illud quod
accepistis tueriet cōseruare non posse. Quid q̄ salus sociorum summū in peri-
culum ac discrimen vocatur? Regno expulsus est Ariobarzanes rex socius Po.
Ro. atq̄ amicus. Imminent duo reges toti Asie non solum nobis inimicissimi
A iij

sed etiam nostris socijs atq; amicis. Ciuitates autem omnes : cuncta Asia: atq;
Gretia vestrum auxilium expectare propter periculi magnitudinem cogunt: im-
peratorem a vobis certum deponere. cum presertim vos alium miseritis neq;
audent: neq; se id facere summo sine periculo posse arbitrantur. Vident et sen-
tiunt hoc idem quod et vos: vnum virum esse in quo summa sint omnia: et eum
prope esse: quo etiam carent egrius: cuius aduentu ipso atq; nomine tametsi
ad Amanum montem venerit tamē impetus hostium repressos intelligunt: atq;
retardatos. Hi vos (quoniam libere loqui non licet) tacite rogant: vt se quoq;
sicut ceterarum prouinciarum socios dignos existimetis: quorum salutem tali
viro commendetis. Atq; hos etiam magis quā ceteros Eiusmodi in prouinciā
homines cum imperio mittimus: vt etiam si ab hoste defendant: tum ipsorum
aduentus in vbes socio:um non multum ab hostili expugnatione differant.
Hunc audiebant antea: nunc presentem vident. Tanta temperantia: tanta man-
suetudine. tanta humanitate: vt hi beatissimi esse videantur: apud quos ille
diutissime commoratur. Quare si propter socios nulla ipsi iniuria laessiti ma-
iores nostri cum Antiocho: cum Philippo: cum Etolis: cum penis bella gesse-
runt: quanto vos studio conuenit iniurijs provocatos socio:um salutem vna
cum imperij vestri dignitate defendere? presertim cum de vestris maxime vecti-
galibus agatur. Nam ceterarum prouinciarū vectigalia Quirites tanta sunt:
vt his ad ipsas prouincias tutandas vix contenti esse possumus. Asia vero
tam opima est et fertilis. vt et habundantia agro:um et varietate fructuum et ma-
gnitudine pastionis multitudine earum rerum: que exportantur facile omnibus
terris antecellat. Itaq; hec vobis prouincia Quirites: si et belli utilitatem et pa-
cis dignitatem sustinere velitis: non modo a calamitate: sed etiam a metu ca-
lamitatis est defendenda. Nam in ceteris rebus cum venit calamitas: tum de-
trimentum accipitur at in vectigalibus non solum aduentus mali: sed etiam
metus ipse affert calamitatem. Nam cum hostium copie nō longe absint etiam
si irruptio nulla facta sit: tamen pecora relinquuntur: Agricultura deseritur

S. J.

mercatorum navigatio conquiescit. Ita neque ex portu neque ex decimis neque ex
scriptura vectigal conservari potest. Quare sepe totius anni fructus vno rumore
periculi atque vno terrore belli amittitur. Quo tandem animo esse existimatis?
aut eos qui vectigalia vobis pensitant: aut eos qui exercent atque exigunt: cum
duo reges cum maximis copiis prope adsint: cum vna excursio equitatus per
breui tempore totius anni vectigal auferre possit cum publicani familias quas in sa
linis habent quas in agris quas in portibus: atque custodis magno periculo
se habere arbitrentur. Putatisne vos illis rebus frui posse: nisi eos qui vobis
fructuosi sunt conseruaueritis non solum vt antea dixi calamitate: Sed etiam
calamitatis formidine liberatos? Ac ne illud quidem vobis negligendum est
quod mihi ego extremum proposueram: cum essem de genere belli dicturus quod
ad multorum bona civium Romanorum pertinet quorum vobis pro vestra sa
pientia Quirites habenda est ratio diligenter. Nam et publicani homines et ho
nestissimi et ornatissimi suas rationes et copias in illam prouintiam contule
runt quorum ipsorum per se res et fortune cure vobis esse debent. Etenim si ve
ctigalia nervos Reip. esse semper diximus: cum certe ordinem qui exercet illa
firmamentum ceterorum ordinum recte esse dicemus. Deinde ceteris ex ordini
bus homines gnauis et industrii partim in Asia negociantur: quibus absentia
bas vos consulere debetis: partim eorum in ea prouintia pecunias magnas col
locatas habent. Erit ergo humanitatis vestre magnum eorum civium nume
rum calamitatem prohibere sapientie videre multorum civium calamitatem a
Reip. seiunctam esse non posse. Etenim illud primum parui refert vos publica
nis amissis vectigalia postea victoria recuperare neque iisdem redimendis fa
cultas erit propter calamitatem: neque alius voluntas propter timorem. Deinde
quod nos eadem Asia atque idem iste Mithridates initio belli Asiatici docuit id
quod certe calamitate docti memoria retinere debemus. Nam tum cum in Asia
res magnas permulti amiserunt: scimus Rome solutione impedita fidem con
cidisse. Non enim possunt vna in ciuitate multi rem atque fortunas amit

tere : vt non plures secum in eadem trahant calamitatem : a periculo prohibere
Kempu. Et mihi credite id quod ipsi videtis. Hec fides atq; hec ratio pecuniarū
que Rome que in foro versatur implicita est cum illis pecunijs Asiaticis et co-
heret. Xuere illa nō possunt : vt hec non eodē labefactata metu cōcidant. Quare
videte num dubitandum vobis sit omni studio ad id bellum incumbere : in quo
gloria nominis vestri : salus sociorum : vectigalia maxima fortune plurimorum
ciuium cum R. P. defenduntur. Quoniam de genere belli dixi : nunc de magnitu-
dine belli pauca dicam. Potest enim hoc dici belli genus ita esse necessariū vt sit
gerendum : non esse ita magnum vt sit pertimescendum. In quo maxime labo-
randum est : ne forte a vobis que diligentissime puidenda sunt cōtemnenda esse
videantur. Atq; vt omnes intelligant me. L. Lucullo tantum impartire laudis :
quantū forti viro et sapientissimo homini et magno imperatori debeat. Dico
eius in aduentu maximas Mithridatis copias omnibus rebus ornatas atq; in-
structas : v: bēmq; Asie clarissimam nobisq; amicissimam Cyzicēnorū obsessam
esse ab ipso rege maxima multitudine : oppugnata vehementissime. quam. L.
Lucullus virtute : assiduitate : consilio summis obsidionis periculis liberauit.
Ab eodem imperatore classē magnam et ornata : que ducibus sertouianis : ad
Italiam studio inflammato raperetur superatam esse : atq; depressam : ma-
gnas hostium preterea copias multis prelijs esse deletas : patefactūq;. Vestris
legionibus esse pontum : qui ante Po. R. ex omni aditu clausus esset. Sinopem
atq; amistum quibus in oppidis erant domicilia regis omnibus rebus ornata
atq; referta : ceterasq; v: bes Ponti et Cappadocie per multas vno audito ad-
uentu esse clausas. Regem spoliatum regno patrio atq; auito ad alios se reges
atq; ad alias gentes supplicem contulisse . atq; hec omnia saluis Popu. Ro .
socijs atq; integris vectigalibus esse gesta . Satis opinor hoc esse laudis atq;
ita reputo . vt hoc vos intelligatis a nullo istorum qui huic obtreant legi atq;
cause. L. Lucullum similiter ex hoc loco esse laudatum . Requiretur fortasse
nunc quemadmodum cum hec ita sint reliquum possit esse magnum bellum :

cognoscite Quirites non enim sine causa queri videtur. Primum ex suo regno sic
Mithridates profugit: ut ex eodem ponto illa Medea quondam profugisse di-
citur. quā predicant in fuga fratris sui membra in his locis: qua se parens per-
sequeretur dissipavisse: ut eorum collectio dispersa: merorq; patrius celeritatē
persequēdi retardaret. Sic Mithridates fugiens maximam vim auri atq; argenti
pulcherrimarūq; rerū omnium quas et maioribus acceperat: ipso bello superiore
ex tota Asia direptas in suum regnum congesserat. In ponto omnē reliquit. Hec
dum nostri colligunt omnia diligentius rex ipse e manibus effugit. Ita illum in
persequendi studio meror: hos letitia retardavit. hunc in illo timore et fuga Ti-
granes rex Armenius excepit: diffidentemq; rebus suis confirmavit: et afflictū
erexit: perditumq; recreavit: cuius in regnum postea q̄z. L. Lucullus cum exer-
citu venit: plures etiam gentes cōtra imperatorem nostrū concitate sunt. Erat
enim metus iniectus ijs nationibus: quas nunq; p. R. neq; laceffendas bello
neq; tentandas putavit. Erat etiam alia gravis atq; vehementis opinio: que per
animos gentium barbararum pervaserat. Phani locupletissimi et religiosissimi
diripiendi causa in eas oras nostrum exercitū esse adductū. Ita nationes multe
atq; magne novo quodam terrore ac metu concitabant. Noster autem exercitus
et si urbem ex Tigranis regno ceperat: et prelijs usus erat secundis: tamē nimis
longinquitate locorum ac desiderio suorum comovebat. Hic iam plura nō dicā.
Suit enim illud extremū: ut ex his locis a militibus nostris reditus magis ma-
turus: q̄z processio longior: quereat. Mithridates autē et suā manū iam cōfirma-
rat: et eorum qui se ex eius regno collegerant: et magnis adventicijis multorum
regū et nationū copijs iunabat. hoc iam vere sic fieri solere accepimus ut regnū
afflicte fortune facile multorū opes alliciāt ad misericordiam: maximeq; eorū: q̄ aut
reges sunt: aut vivūt in regno: aut regale ijs nomē magnū et sanctū esse videat.
Itaq; tantum victus efficere potuit quantū incolumis nunq; est ausus optare.
Nam cum se in regnum suum recepisset: non fuit eo contentus: quod ei preter
spem acciderat: ut illam postea qua pulsus erat terram vnq; attingeret: sed in

exercitū vestrū clarum atq; victorem impetū fecit. Sinite hoc loco Quirites sicut poete solent : qui res Romanas scribunt p̄terire me vestrā calamitatē que tanta fuit vt eam ad aures. L. Luculli nō ex plio nūcius sed ex sermone rumor afferret. Sic in illo ipso malo grauissimaq; belli offensione. L. Lucullus qui tum aliqua ex parte hīs incōmodis mederi fortasse potuisset vestro iussu coactus q; imperij diuturnitati modum statuendū veteri exemplo putauistis : partē militū qui iam stipendijs confecti erant dimisit : partem Glabroni tradidit. Multa pretereo cōsulto : sed ea vos cōiectura p̄spicitis quantū illud bellū factū putetis : q; coniungant reges potētissimi : renouent agitate nationes suscipiant integre gentes : nouus impator vester accipiat veterē expulso exercitu. Satis mihi multa verba fecisse video : quare hoc bellum esset genere ipso necessariū : magnitudine periculosum. Restat vt de impatore ad id bellum deligēdo : ac tantis rebus p̄ficiendo dicendū esse videat. Utinā Quirites viroꝝ fortū atq; innocentū copiā tantā haberetis : vt hec vobis deliberatio difficilis esset quē nam potissimū tātis rebꝝ et tanto bello p̄ficiendū putaretis. Nunc vero cum sit vnus Cn. Pompeius : qui non modo eorū hominū qui nūc sunt gloriā : sed etiam antiquitatis memoriā virtute superauit : que res : est : que cuiusq; animū in hac causa dubium facere possit? Ego enī sic existimo in summo impatore quattuor has res inesse oportere : scientiā rei militaris : virtutē : authoritatē : felicitatē. Quis igit̄ hoc homine scientior vnq; aut fuit : aut esse debuit : qui e ludo atq; disciplina pueritie bello maximo atq; acerrimis hostibus ad patris exercitū atq; in militie disciplinam p̄fectus est. qui extrema pueritia miles fuit impatoris summi. Ineunte adolescentia maximi ipse exercitus impator : qui sepius cum hoste conflixit : q; quisq; cum inimico cōcertauit. Plura bella gessit q; ceteri legerūt : plures puincias confecit q; alij cōcupuerunt : cuius adolescentia ad scientiā rei militaris nō alienis p̄ceptis : sed suis imperijs : non offensionibus belli : sed victorijs : non stipendijs : sed triumphis est tradita. Quod deniq; genus belli esse potest in quo illū non exercuerit fortuna Reip. Civile. Africanū. Transalpinū. Hispaniense. mixtū

Quattuor in Impatoribus optio requiritur
da sunt

Laudes Cn. Pompei Magni deservat

ex civitate
et dicitur
cōfecta
tiam f
Quid
possit
mantu
in conf
nibus
Testis
fessus
non te
oppo
per q
refact
proste
tetro p
tione p
Testes
omnia
toto r
aut fu
seruit
recur.
quis
annis
libera
diffis

ex ciuitatibus atq; ex bellicosissimis nationibus seruire: et nauale bellum: varia
et diuersa genera et bellorum et hostium non solum gesta ab hoc vno: sed etiam
cōfecta nullam rem esse declarant in vsu militari positam: que huius vtri scien-
tiam fugere possit iam vero virtuti. Cn. Pom. que potest oratio par inueniri?
Quid est q; quisq; aut dignum illo aut vobis nouum: aut cuiq; inauditum
possit afferre? Neq; enim ille sunt sole virtutes imperatorie: que vulgo existi-
mantur. Labor in negotijs: fortitudo in periculis: industria in agēdo: celeritas
in consiciendo: consiliū in puidendo: que tanta sunt in hoc vno: quanta in om-
nibus reliquis imperatoribus: quos aut vidimus: aut audiuimus nō fuerunt.
Testis est Italia: quam ipse idem victor. L. Sylla huius virtute et subsidio cō-
fessus est liberatam. Testis est Sicilia: quam multis vndiq; cinctam periculis:
non terrore belli: sed celeritate consilij explicauit. Testis est Africa: que magnis
oppressa hostium copijs eorum ipsorum sanguine redundauit. Testis est Gallia
per quam legionibus nostris in Hispaniam inter Gallo:um interemptione pa-
tefactū est. Testis est Hispania: que sepissime plures hostes ab hoc superatos
prostratosq; conspexit. Testis est iterum et sepius Italia: que cum seruili bello
tetro periculosoq; premeret ab hoc auxiliū absentī expetuit: qđ bellum expecta-
tione Pompei attenuatum atq; imminutum est: aduentu sublatum ac sepultū.
Testes vero iam omnes ore atq; omnes extere gētes atq; nationes: deniq; maria
omnia: tum vniuersa: tum in singulis oris omnes sinus atq; portus. quis enim
toto mari locus per hos annos aut tam firmū habuit presidium vt tutus esset
aut fuerit tam abditus vt lateret? quis nauigauit: qui non se aut mortis aut
seruitutis piculo cōmitteret? Cum aut hyeme aut referto p̄donū mari nauiga-
retur. hoc tm̄ bellum: tam turpe: tam vetus: tam late diuisum atq; dispersum
quis vnq; arbitraretur aut ab omnibus imperatoribus vno anno. aut omnib;
annis ab vno imperatore Ro. confici posse? qui prouinciā tenuistis a p̄donibus
liberam per hosce annos? quod vectigal vobis tutum fuit: quem sociū defen-
distis. Cui presidio classibus vestris fuistis: q; multas existimatis insulas esse

desertas : q̄z multas aut metu relictas : aut a predonibus captas vires esse so-
cium. Sed quid ego longinqua cōmemoro : fuit hoc quondam fuit proprium
po. Ro. longe a domo bellare et p̄ pugnaculis imperij sociorū fortunas non sua
tectā defendere. Socijs vestris ego mare clausum per hosce annos dicam fuisse
cum exercitus nostri a Būndusio nunq̄z nisi summa hyeme transmiserūt. quid
ad nos cum ab exteris nationibus venirent captos querar : cum legati. p. R. re-
dempti sint : mercatorib⁹ tutū mare non fuisse dicam : cum duodecim secures in
predonū potestate p̄uenerint : quid aut colophonē aut samū nobilissimas vires
innumerabilesq̄ alias captas esse cōmemorem : cum vestros portus atq̄ eos
portus : quibus vitam : et spiritū ducitis in predonū fuisse potestate sciatis An
vero ignoratis portū Caiete celeberrimū atq̄ plenissimū nauū inspectante pre-
tore a predonibus esse direptū. Ex Miseno aut̄ eius ipsius liberos qui cum pre-
donibus antea ibi bellum gesserant a predonibus esse sublato. Nam quid ego
hostiense incōmodum atq̄ illam labem atq̄ ignominiam reipublice querar : cū
p̄pe inspectantibus vobis classis ea cui consul. p. R. prepositus esset a p̄donib⁹
capta atq̄ oppressa est. proh dū immortales tanta ne vni⁹ hominis incredibilis
ac diuina virtus tam brevi tpe lacem afferre reipublice potuit : vt vos qui modo
ante hostiū tyberinum classem hostiū timebatis : his nunc nullam intra Oceanū
hostium predonū nauem esse audiatis. Atq̄ hec qua celeritate gesta sunt quāq̄z
videtis. tamen a me in dicendo pretereunda nō sunt. quis em̄ vnq̄z aut obeundi
negotij : aut consequēdi questus studio tam brevi tempore tot loca adire tantos
cursus conficere potuit q̄z celeriter. Cn. Pom. duce belli impetus navigauit : qui
Siciliam adijt : Africam explorauit : inde Sardiniam cum classe venit : nondū
tempestino ad navigandum mari. Atq̄ hec tria frumentaria subsidia reipublice
firmissimis p̄sidijs classibus munierit. Inde secū in Italiā receperunt duabus
Hispanijs. et Gallia Cisalpina p̄sidijs ac nauib⁹ confirmata : missis in oram
illyrici maris : et in Achaiam. omnēq̄z greciā nauib⁹ Italie duo maria maximis
classibus firmissimisq̄ p̄sidijs adornauit. Ipse aut̄ vt a Būndusio p̄fectus

est. Unde quinquagesimo die totam ad imperium populi Ro. Siciliam abluente
omnes qui ubiq; predones fuerunt partim capti interfectiq; sunt : partim in huius
imperio ac potestate se dediderunt. Idem Cretenfibus cum ad eum usq; in Pam-
philiam legatos deprecatoresq; misissent : spem deditionis non ademit obsidesq;
imperavit : ita tantum bellum : tam diuturnum : tam longe lateq; dispersum quo
bello omnes gentes ac nationes premebant. Cn. Pom. extrema hyeme apparuit
Ineunte vere suscepit : media estate cofecit. Est hec divina atq; incredibilis virtus
imperatoris. quid cetera quas pauloante commemorare ceperam quante atq; qz
multe sunt ? Non enim bellandi virtus solum in summo pfectone impatore que-
renda est : Sed multe sunt artes eximie huius administre comitesq; virtutis. Ac-
primū quanta innocētia debent esse impatores ? quanta deinde omnibus in rebus
temperantia : quanta fide : quanta facilitate : quato ingenio : quanta humanitate :
que breuiter quanta sint in Cn. Pom. consideremus Summa enim omnia sunt
Quirites : sed ea magis ex aliorum contentione qz ipsa per sese cognosci atq; intel-
ligi possunt. Quem enim possumus impatorē aliquo in numero putare cuius in
exercitu veneant centuriat' atq; venierint ? quis hūc hominē magnū aut amplū
de repu. cogitare : qui pecuniā ex erario depromptam ad bellum administrandū
aut propter cupiditatem puincie magistratibus diuiserit aut ppter avaritiam
Rome in questu reliquerit. Vestra admurmuratio facit Quirites : vt agnoscere
videamini : qui hec fecerūt. Ego autem neminē noratino : quare irasci mihi nemo
poterit : nisi qui ante de se voluerit confiteri. Itaq; propter hanc avaritiam im-
peratorum quantas calamitates : quocūq; ventū sit vestri exercitus ferant : quis
ignorat ? Itinera que per hosce annos in Italia per agros : atq; oppida civium
Romanorum nostri impatores fecerūt recordamini : tum facilius statuetis . quid
apud exterarum nationes fieri existimetis. Vtrū plures arbitramini p hosce annos
militum vestrorum armis hostium vires : an hibernis sociorum civitates esse de-
latas ? Neq; enim potest exercitum ijs continere impator : qui seipsum non con-
tinet : neq; severus esse in iudicando : qui alios in se seueros esse iudices non vult.

Hic miramur hunc hominem tantū excellere ceteris cuius legiones sic in Asiam
peruenerint : ut non modo manus tanti exercitus sed uestigium quidem cuius pa-
cato nocuisse dicatur. Jam uero quāadmodū milites hibernent quotidie sermo-
nes ac littere perferunt : nō modo ut sumptū faciat in milite : nemini uis affert :
sed ne cupienti quidem cuius permittit : hyemis enim non auaritie profugium
maiores nostri in sociorum . atq; amicorum tectis esse uoluerunt. Age uero ceteris
in rebus qualis sit temperantia considerate unde illam tantam celeritatē et tam
incredibilem cursu inuentum putatis : non est illum erimia uis remigū : aut
ars inaudita quedam gubernandi aut uenti aliqui noui tam celeriter in ultimas
terras peruenerunt . sed he res que ceteros remorari solent non retardant . nō auaritia
ab instituto cursu ad predam aliquā deuocauit . non libido ad uoluptatem :
non amenitas ad delectationē . nō nobilitas uicis ad cognitionē . nō deniq; labor
ipse ad quietem : postremo signa et tabulas ceteraq; ornamenta grecorum opi-
dorum . que ceteri tollenda esse arbitrant ea sibi ille ne uisenda quidē existimauit.
Itaq; omnes quidem nunc in his locis . Cn . Pom . sicut aliquem non ex hac uibe
missum : sed de celo lapsum intuent . nunc deniq; incipiūt credere fuisse homines
Roma . hac quondam abstinentia : qđ iam nationibus exteris incredibile ac falso
memorie pditum uidebatur . Nunc imperij nostri splendor illis gentibus lucet .
Nunc intelligunt non sine causa maiores suos tum cum hac temperantia ma-
gistratus habebamus : seruire po . Ro . qđ imperare alijs maluisse iam uero ita
faciles aditus ad eum priuatum : ita libere querimonie de aliorum iniurijs esse
dicunt : ut ijs qui dignitate principibus excellit facilitate infimis par esse uideat .
tam quantū cōsilio dicendi gravitate et copia ualeat : in quo ipso inest quedam
dignitas impatoria . Vos Quirites hoc ipso in loco sepe cognoscitis : fidem uero
eius inter socios quantū existimari putatis . qđ hostes omnium generū sanctissimā
iudicarint . Humanitate autē tanta est ut difficile dictu sit utrum hostes magis
uirtutem : eius pugnātes timuerūt : an mansuetudinē uicti dilexerūt . Et quisq;
dubitauit quā huic tantū bellum transmittendū sit : qui ad omnia uestre me-

more bella cōficienda diuino quodā cōsilio natus esse videatur? Et quā aucto-
ritas multū in bellis quoq; administrandis atq; imperio militari valet certe ne-
mini dubiū est quin ea re ille idem ipse impator plurimū possit. Vehemēter autē
pertinere ad bella administranda quid hostes: quid socij de impatoribus vestris
existiment: quis ignorat? cum sciam⁹ homines in tantis reb⁹ vt aut cōtemnāt.
aut metuant. aut oderint. aut ament opinionē nō minus fame. q̄z alia certa rōne
cōmoueri/quod igit̄ nomē vnq; in orbe terrarū clari⁹ fuit? Cui⁹ res geste pares?
de quo homine vos. id qđ maxime facit auctoritatē tanta et tam p̄clara iudicia
fecistis? An vero vsq; vllam esse oriam tam desertā putatis. quo nō illius diei
fama p̄uaserit? Cum vniversus. P. R. referto foro repletisq; omnib⁹ templis ex
quib⁹ hic locus cōspici pōt vnū sibi ad cōmune omniū gentiū bellum. Cn. Pom.
imperatorē deposcit. Itaq; vt plura nō dicam neq; aliorū exemplis confirmem
quantū huius auctoritas valeat in bello ab eodem. Cn. Pom. oim rerū egregiarū
exempla sumant. qui quo die a vobis maritimo bello p̄positus est impator. tāta
repente vilitas annonie ex summa inopia et caritate rei frumentarie consecuta est
vnus spe et nomine. quantā vix ex summa hubertate agroū diuturna pax effi-
cere potuisset. Jam accepta in ponto calamitate ex eo p̄elio de quo vos paulo-
ante inuitus admonui cum socij pertinuissent hostiū opes. animiq; creuissent. et
cū satis firmū p̄sidiū p̄uincia non haberet. amisissetis. Asiam Quirites. nisi ad
ipsum eius t̄pis diuinitus. Cn. Pom. ad eas regiones fortuna. Po. Ro. attulisset.
huius aduentus et Mithradatē insolita inflatū victoria cōtinuit. Et Tigranem
magnis copijs minitātē Asie retardauit: et quisq; dubitauit quid virtute pro-
fecturus sit qui tantū auctoritate profecerit? Aut q̄z facile imperio atq; exercitu
socios et vectigalia cōseruaturus sit qui ipso noie ac rumore defenderit? Age vobis
illa res quantam declarat eiusdem hois apud hostes. P. R. auctoritatē: q̄ ex his
locis tam longinquis tāq; diuersis tam breui tpe oēs vna huic se debiderunt qđ
Cretensiu legati cū in eorū insula noster impator exercitusq; esset ad Cn. Pom. in
vltimas p̄pe terras venerūt. eiq; se omnes Cretensiu civitates debere velle dixerūt

B ij

quid idem ipse Michiudates? nōne ad eundem Cn. Pom. legatū vsq; in Hispa-
niam misit. eūq; pō. legatū semp iudicavit. In quib⁹ semp erat molestū ad eū
potissimū esse missū speculatorem q̄z legatū iudicari maluerunt. Potestis igit-
iam constituere Quirites hanc auctoritatē multis postea rebus gestis magnisq;
vestris iudicijs amplificatā: quantū apud illos reges: quantū apud exteras na-
tiones valiturū esse existimetis. Reliquū est vt de felicitate quā p̄stare de se ipso
nemo potest: meminisse et cōmemorare de altero possum⁹ sicut equū est homini
de potestate deorum simide et pauca dicamus. Ego enim sic existimo maximo.
Marcello Scipioni. Mario et ceteris magnis impatorib⁹ nō solum ppter vir-
tutem sed etiam ppter fortunā sepius imperio mandata atq; exercitus esse cō-
missos. fuit enī pfecto quibusdam summis viris quedā ad amplitudinē et glo-
riam et res magnas bene gerendas diuinitus adiuncta fortuna. De huius autem
hominis felicitate nunc agim⁹ hac vtar moderatiōne dicēdi: nō vt in illius po-
testate fortunā positā esse dicam: sed vt p̄terita meminisse reliqua sperare vide-
mur. ne aut inuisa d̄is immortalib⁹ oratio nostra aut ingrata esse videat itaq;
non sum predicaturus quātas ille res domi militieq; terra marieq; quātaq; felici-
tate gesserit: vt eius semp voluptatibus nō modo ciues assenserit: socij obtem-
perarint: hostes obedierit. s; etiā v̄tī tempestatesq; obsecūdarint hec breuissime
dicā: neminē vnq; tam impudentē fuisse: qui a d̄is immortalib⁹ tot et tantas
res tacitus audiret optare: quot et quātas d̄i immortales ad Cn. Pom. contu-
lerunt. qđ vt illi p̄p̄riū ac p̄petuū sit. Quirites tum cōmunis salutis atq; imperij
tum ipsi⁹ hoīs causa sicuti facitis velle et optare debetis. quare cū et bellū ita sit
necessariū. vt negligi nō possit. Ita magnū: vt accuratissime sit administrandū
et cū ei impato: ē p̄ficere possitis: in quō sit eximia belli sciētia: singularis virt⁹:
clarissima auctoritas egregia fortuna dubitat. Quirites quin hoc tantū boni qđ
a d̄is immortalib⁹ oblatū et datū est in Kemp. cōseruandā atq; amplificandā
cōferatis: qđ si Rome Cn. Pom. priuatus esset hoc tpe tamen ad tantū bellū is
erat deligēdus atq; mittendus. Nūc cū ad summas ceteras utilitates hec quoq;

oportunitas adiungat: ut in his ipsis locis adsit: ut habeat exercitū ut ab his
qui habēt accipere statim possit? quid expectamus: aut cur nō ducib⁹ dīs im-
mortalib⁹ eidē cui cetera summa cū salute Reip. cōmissa sunt: hoc quoq; bellū
regiū cōmittamus? At enī vir clarissimus Reip. et vestris bñficis amplissimis
affectus. Qu. Catu. Itemq; summis dinamētis honoris: fortune: virtutis: in-
genij: p̄ditus. Qu. Horten. ab hac rōne dissentiūt: quorū ego auctoritatē: apud
vos multis locis plurimū valuisse et valere oportere confiteor: sed in hac causa
tametsi cognoscitis auctoritates: contrarias fortissimorū virorū et clarissimorū
tamen omissis auctoritatib⁹ ipsa re: et rōne exquirere possumus veritatē: atq;
hoc facilius: q̄ ea omnia que a me adhuc dicta sunt. iđem isti vera esse cōcedūt:
et necessariū bellū esse et magnū et in vno Cn. Pom. summa esse omnia quid igit̄
ait Horten. si omnia vni tribuēda sunt vnū dignissimū esse Pom. sed ad vnū tñ
omnia deferri non oportere: Abolevit iam ista ratio re multo magis q̄ verbis
refutata. Nam tu idem Qu. Horten. multa p̄ tua summa copia ac singulari fa-
cultate dicendi. et in senatū cōtra virū fortem Aulum Gabiniū graviter ornatēq;
dixisti cum is de vno imperatore cōtra p̄dones constituendo legē pmulgasset.
Et ex hoc ipso loco p̄ multa idē cōtra legē verba fecisti. quid tum p̄ deos immor-
tales: si plus apud Ro. po. auctoritas tua q̄ ipsius. po. ro. salus et vera causa
valuisset hodie hanc gloriā atq; hoc orbis terre imperiū tenerem⁹? An tibi tum
imperiū esse videbat cū po. ro. legati: p̄tores: questoresq; capiebant⁹? cū ex om-
nibus puincijs cōmeatu et puuato et publico p̄hibebant⁹? Cū ita clausa erant
nobis oīa maria: ut neq; puuata rē maritimā neq; publicā iam obire possem⁹?
que ciuitas antea vnq; fuit nō dico Atheniēsīū: que satis late quondā mare te-
nuisse dicūt: nō Carthaginesīū: que p̄ multū classe maritimisq; reb⁹ valuerūt: nō
Rhodiōrū quorū vsq; ad nostrā memoriā disciplina naualis et gloria remansit:
que ciuitas antea vnq; tam tenuis tam parua insula fuit: que nō portus suos et
agros et reliquā partē regiōis atq; orie maritime p̄ se ipsam defenderet. At hercle
aliquot annos cōtinuos ante legē Gabintā ille po. ro. cui⁹ vsq; ad nostrā memo-

riam nomē inuictam in navalibus pugnis pmansit : magna ac multo maxima parte nō modo utilitatis : sed dignitatē atq; imperij caruit. nos quorū maioris Antiochum regē classe Persemq; superarūt : omnibusq; navalib⁹ pugnis Carthaginēses hoies in maritimis reb⁹ exercitatissimos paratissimosq; vicerūt: his nullo in loco iam p̄donib⁹ pares esse poteram⁹. Nos quoq; qui antea nō modo Italiā habebam⁹ tutā : sed oēs socios in ultimis ois auctoritate nostri imperij saluos prestare poteram⁹ : tum cū in insula Delos tam p̄cul a nobis in Egeo mari posita: quo oēs vndiq; cū mercib⁹ atq; onerib⁹ cōmeabāt : referta diuitijs parua sine muro nihil timebat : idē nō modo puincijs atq; ois Italie maritimis ac portibus nostris : sed etiā Appia iam via carebam⁹. Et his tpibus nō pudebat magistratus po. ro. in hūc ip̄m locū ascēdere : cum eum vobis maiores nostri eruijs nauticis et classū spolijs ornatū reliquissent. Bono te animo tum Qu. Hortensī. po. ro. et ceteros qui erāt in eadē sentētia dicere existimavit eaq; sentiebat: sed tñ in salute cōi idē po. ro. dolori suo maluit: q̄z auctoritate vestre obtēperare itaq; vna lex : vn⁹ vir. vn⁹ animus nō modo vos illa miseria aut turpitudine liberavit : sed etiā effect: vt aliqñ vere videremur omnib⁹ gentib⁹ ac nationib⁹ terra mariq; imperare : quo mihi etiā indignius videt̄ obrectatū esse ad huc Ga. dicā an ne Pom. an vtriq; id qđ est veri⁹ ne legaret̄ Aulus Ga. Cn. p̄s. expetēti ac postulanti. Verū ille qui postulat legatū ad tantū bellū quē velit idoneus nō est qui impetret cū ceteri ad expilandos socios diripiendāsq; puincias quos voluerūt legatos eduxerint. an ipse cuius lege salus ac dignitas po. ro. atq; omnib⁹ gentib⁹ cōstituta est expers esse debet glorie eius impatoris atq; ei⁹ exercitus qui cōsilio ei⁹ atq; piculo est cōstitut⁹ ? an Cn. Falci. Qu. Metel. Qu. Celi⁹ Latiniēsis. Cn. Lentulus quos ois honoris causa nomino cū. tr. pl. fuissent anno p̄mo legati esse potuerūt. in hoc vno Gabinio sunt tam diligentes qui in hoc bello qđ lege Gabinia gerit̄ in hoc impatore atq; exercitu quē p se ipse constituit et p̄cipuo iure esse deberet de quo legādo cōsules spero ad senatū relatuos qui si dubitabūt : aut granabunt̄ ego me p̄fiteor̄ relaturū neq; me ipedit ei⁹ Quirites

iniquū edictū quo minus fretus vobis vestrū ius beneficiūq; defendā. neq; preter
intercessionem quicq; audeā: de qua ut arbitror ut isti ipsi qui minant etia atq;
etia quid liceat cōsiderabūt. mea quidē sentētia Quirites vnus Aulus Ga. belli
maritimi rerūq; gestarū Cn. Pō. ascribit. ppter ea qd alter illud bellū suscipiendū
vestris suffragiis detulit: alter delatū susceptūq; cōfecit. Reliquū est ut de Qu.
Catuli auctoritate et sentētia dicendū esse videat: qui cū ex vobis quereret si in
vno Cn. Pō. oia poneretis: si quid de eo factū esset: in quo spē essetis habituri
cepit magnū sue virtutis fructū ac dignitatis cū oēs ppe vna voce in eo ipso vos
spē habituros esse dixisset. Et em̄ talis est vir ut nulla res tanta sit ac tam diffi-
cilis quā ille nō et cōsilio regere et integritate tueri: et virtute cōficere possit. Sed
in hoc ipso ab eo vehemētissime dissentio. q; quo min⁹ certa est hoim ac minus
diuturna vita hoc magis resp. dū p deos immortales licet frui debet summi ho-
minis vita atq; virtute. atem̄ inquit noui nihil fiat. cōtra exempla atq; instituta
maiorū nō dico hoc loco maiores nostros semp in pace cōsuetudini. In bello uti-
litati paruisse semp ad nouos casus tpm nouorū cōsiliorū rōnes accommodasse.
Non dicā duo bella maxima Punicū et Hispaniense ab vno impatore esse cor-
fecta: duas vires potētissimas que huic impio maxime minabant. Carthagine
atq; Numantiā ab eodē Scipione esse delatas. Nō cōmemorabo nup ita vobis
patribusq; vestris esse visum: ut in vno. C. Mario spes imperij poneretur: ut
idem cū Jugurtha: idem cū Cimbris: idem cū Theutonibus bellū administraret.
in ipso Cn. Pom. In quo noui constitui nihil vult. Qu. Catulus q; multa sine
nova summaq; Catuli voluntate constituta recordamini. Quid tam nouum q; s
adolescentulū puinatū exercitū difficili Reip. tpe Sylle conficere? cōfecit huic p-
esse: etiam p̄fuit rem optime ductu suo gerere gessit: quid tam preter consue-
tudinē q; homini p̄adolescenti: cui a senatorio gradu etas longe abesset imperiū
atq; exercitum dari? Siciliam permittit: atq; Africam: bellumq; in ea admi-
nistrandū. fuit in his puincijs singulari innocentia: gravitate: virtute: bellū in
Africa maximū cōfecit: victorem exercitū deportauit. quid vero tam inauditū q; s
B iij

equitem ro. triumphare: at eā quoq; rem po. Ro. nō modo vidit: sed etiā studio
omni visendā putavit. Quid tam inusitatū q; cū duo cōsules clarissimi fortissi-
miq; essent: eques Ro. ad bellū maximū formidolosissimūq; p consule mitteret
missus est. Quo quidē tpe cū esset nō nemo in senatu qui diceret nō oportere mitti
hoiē privatū p cōsule. L. Philippus dixisse dicit nō se illū p sua sentētia p cō-
sule: sed p cōsulibus mittere. Tanta in eo Reip. benegerēde spes cōstituebatur:
vt duorū cōsulū munus vni⁹ adolescētis virtuti cōmitteret. Quid tam singulare
q; vt ex. S. C. legib⁹ solutus cōsul ante fieret: q; vllū aliū magistratū p leges ca-
pere licuisset: quid tam incredibile q; vt iterū eques Ro. ex. S. C. Triumpharet.
que in omnibus hominibus noua post hominum memoriā cōstituta sunt: ea
tam multa non sunt: q; hec que in hoc vno homine videmus. Atq; hec tot exem-
pla tanta ac tam noua perfecta sunt in eundē hominē a Qu. Catulo: atq; a ce-
tero: n̄ eiusdem dignitatis amplissimorū hominū auctoritate. quare videāt ne sit
periniquū: et nō ferendū illorū auctoritatē de Cn. Pom. dignitate a vobis cōpro-
batam semp esse. Vim ab illis de eodem homine iudiciū po. q; ro. auctoritatē im-
probari p̄sertim cū iam suo iure po. ro. in hoiē suam auctoritatē: vel cōtra oēs:
qui dissentiant possit defendere: p̄pterea q; istis reclamantib⁹ vos vnū illū ex
omib⁹ delegistis quē bello p̄donū p̄poneretis: hoc si vos temere fecistis: et Reip.
parū cōsulistis: recte isti studia vestra suis consilijs regere conant: sin aut vos
plus tum in rep. vidistis: vos his repugnantib⁹ p̄ vosmetip̄sos dignitatē huic
impio: salutē orbi terrarū attulistis aliq̄n isti principes: et sibi et ceteris po. ro.
vniuersi auctoritati parendū esse fateant: atq; in hoc bello Asiatico et regio non
solum militaris illa virtus. que est in Cn. Pom. singularis: sed aliē quoq; virtu-
tes animi multe sunt: et magne requirunt. Difficile est in Asia Cilicia Syria re-
gnisq; interiorum nationū: ita versari vestrū imperatorem: vt nihil aliud q; de
hoste ac lande cogitet. Deinde etiā si qui sint pudore ac temperātia moderatiores
tamen eos esse tales propter multitudinem hominū cupidorū nemo arbitratur.
Difficile est dictū Quirites quanto in odio sumus apud exterās nationes p̄pter

eorū quos ad eas hoc anno cū impetio misim⁹ iniurias ac libidines : q̄ em̄ fanb̄
putatis in illis terris vestris magistratib⁹ religiosum ? Quā civitatē sanctam ?
quā domū satis clausam ac munitā fuisse ? Urbes iam locupletes et copiose re-
quirunt. quib⁹ causa belli p̄pter diripiēdi cupiditatē inferat. Libenter hoc coram
cū Qu. Catulo : et Qu. Hortensio disputarē summis et clarissimis viris . No-
verūt em̄ sociorū vulnera vidēt eorū calamitates querimonias audiūt : p̄ socijs
vos cōtra hostes exercitū mittere putatis : An hostium simulatiōe cōtra socios
atq̄ amicos ? que civitas est in Asia que nō modo vni⁹ impatoris aut legati : s̄
vnius tribuni militū animos ac spem capere possit quare etiā si quē habet : qui
collatis signis exercitus regio superare posse videat. Tamē nisi erit idē qui se a
pecunijs sociorū qui ab eorū cōingib⁹ ac liberis. qui ab auro gazaq̄ regia man⁹
oculos animū cohibere possit. Nō erit idoneus qui ad bellū Asiaticū regūq̄ mit-
tatur : Et quā putatis civitatē pacatā fuisse que locuples sit ? et quā esse locu-
pletē que istis pacata esse videat. Ora maritima. Cn. Pom. nō solum p̄pter rei
militaris gloriā : sed etiā p̄pter animi cōtinentiā requisivit. Videbat. n. po. Ro.
nō locupletari quotannis pecunia publica preter paucos. neq̄ eos quicq̄ aliud
assequi classū nomine : nisi vt detrimētis accipiēdis maiore affici turpitudine
videremur. Nūc qua cupiditate hoies in puincias quib⁹ vecturis : quib⁹ condi-
tionibus p̄ficiant ignorant videlicet isti : qui ad vnū deferenda esse omnia nō
arbitrant quasi nō. Cn. Pom. non suis virtutib⁹ : sed alienis vitjs : magnū esse
videamus. quare nolite dubitare quin huic vni credatis omnia qui inter annos
tot vn⁹ inventus sit. quē socij in vbes suas cū exercitu venisse gaudeant. Quid si
auctoritatibus hanc causam Quirites confirmandam putatis : est vobis vic-
aucto : bellorum omnium maximarūq̄ rerum peritissimus. P. Servilius : cuius
tante res geste terra mariq̄ extiterunt vt cum de bello deliberetis aucto : vobis
gravior esse nemo debeat. Est. C. Curio summis vestris beneficijs maximis
q̄ rebus gestis summo ingenio et prudentia p̄ditus. Est. Cn. Lentul. in quo
omnes pro amplissimis vestris honoribus summum consilium summam

gravitatem esse cognoscitis. Est. C. Cassius integritate: virtute: constantia singulari: quare videte ut hominum auctoritatibus illorum orationi: qui dissentiant respondere posse videamur. que cum ita sint. C. Manlii primum istam tuam et legem et voluntatem et sententiam laudo: vehementissimeque coprobro. Deinde etiam hortor ut auctore. P. R. maneat in sententia neve cuiusquam vim aut minas pertimescas primum in te satis esse animi constantieque arbitro. Deinde cum tantam multitudinem cum tanto studio adesse videamus: quantum non iterum in eodem homine proficere vidimus: quid est: quod aut de re aut de proficiendi facultate dubitemus? Ego autem quicquid in me est: studij: consilij: laboris: ingenij: quicquid hoc beneficio. porro. atque hac potestate pretoria: quicquid auctoritate: fide: constantia possum: id omne ad hanc rem conficiendam tibi et populo Romano. polliceor: ac defero. Testorque omnes deos: et maxime eos: qui huic loco temploque president: quibus omnium mentes eorum qui ad Rempublicam. adveniunt maxime prospiciunt me hoc neque rogatu facere cuiusquam: neque quo. Cn. Pom. gratiam mihi pro hac causam conciliari putem: neque quo mihi ex cuiusquam amplitudine aut presidia periculis: aut adiumenta honoribus queram: propterea quod pericula facile: ut hominem prestare oportet innocentia tecti pellemus honorem autem neque ab uno neque ab hoc loco: sed eadem nostra illa laboriosissima ratione vite si vestra voluntas feret consequemur. Quamobrem quicquid in hac causa mihi susceptum est querites: id omne causa Reipublice. suscepisse confirmo. Tantumque abest: ut aliquid bonam gratiam mihi quesisse videar: ut multas etiam simultates partim obscuras partim apertas intelligatis mihi non necessarias vobis non inutiles suscepisse: sed ego me hoc honore prebitum tantis vestris beneficiis affectum statui querites vestram voluntatem et Reipublice. dignitatem et salutem provinciarum atque sociorum meis omnibus commodis et rationibus preferri oportere.

Sinis.

¶ Impressum Lipsiæ per Vuolfgangū Monacum. 1513

confidentia fir
qui dissentiant
tam tua et legi
etiam horro
pertimescas
multitudinē
mine p̄ficiēdo
Ego autē
beneficio.
ia possum
Testo: q̄
mū mētes
re cuiusq̄:
quo m̄hi
b̄ querā:
pellenus
iosissima
id in hac
nfirmo.
as etiam
ecessarias
ftris bene
salutē p̄
ditare.

Wolfgang

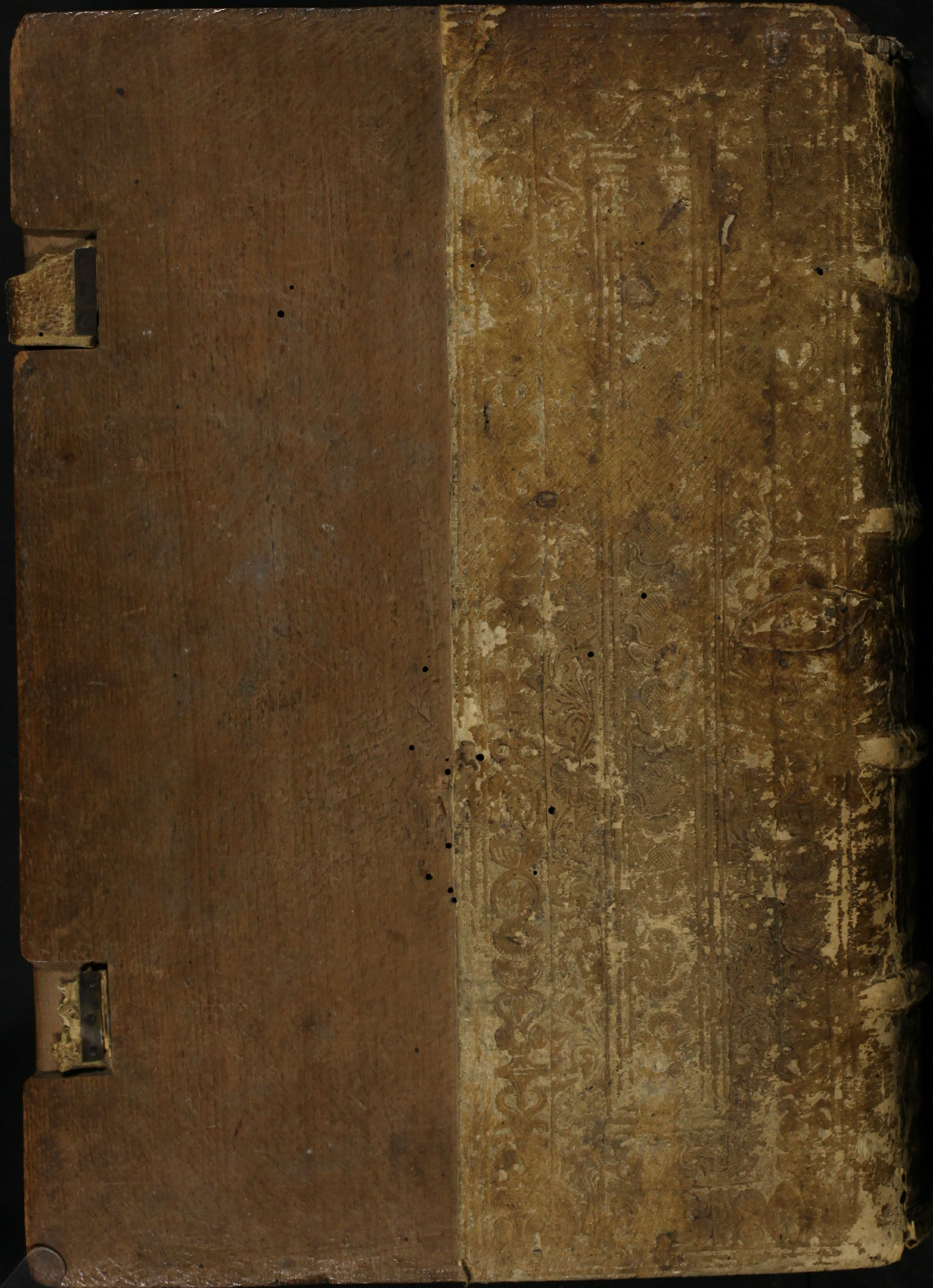
Juriss. Dominus J. de Gandersheim

Ink B 162

u
a
a
u
a
o
u
u
u
u
u
a
o
u

M. Tullij Ciceronis oratio pro Cn. Pompeio

Magno in duobus cause generibus constituta deliberatio scilicet et de
nibusq; partibus orationis Rhetorice constans. In qua
icitur. P. R. seu Quiritibus. Primū vt suscipiat bellū
tem et Tigranem reges. Scdm vt Cn. Pompeius illi
mpio pficiat cōtra sententiā, Q. Catuli et, Q. Hortēsi.

**Andreas Epistates Delitschensis
Ad Lectorem.**

mpēij laudes hic clausit Tullius acer
loria romulidum bella gerenda iubet
oculis subiectantur que gutture dolci
partigenis primum suaserat arte potens
ducis armigeri cetus hic munera desunt
ompeij floret candida fama quibus.

